

УДК 351.756(477)

Є.Ю. ПЕТРОВ, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ КОНСТИТУЦІЙНО- ПРАВОВОГО СТАТУСУ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Ключові слова: Конституція України, принципи, іноземці

Конституція України в ч.2 ст.3 визначає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави [1]. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Проблематика, що пов'язана з правовим статусом людини і в тому числі іноземців, хоча і розглядається в законодавстві та юридичній літературі (зокрема такими вченими: М.В. Цвіком, Ю.М. Тодикою, О.Ф. Фрицьким, В.В. Кравченком, В.Д. Андрієнком, С.П. Бритченком, С.Б. Чеховичем, О.Ф. Скакун, В.В. Копейчиковим, Є.В. Назаренком, П.М. Рабиновичем), але потребує свого подальшого вивчення і тому залишається актуальною. Аналіз та поглиблення досліджень з даної проблематики є надзвичайно важливим на шляху України до євроінтеграції та для нормального проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012».

Актуальним в цьому плані є і дослідження принципів правового статусу іноземців в Україні. Адже саме принципи становлять базис, основу, керівні засади конституційно-правового статусу іноземців.

Для того, щоб зрозуміти зміст, сутність та правову природу принципів конституційно-правового статусу іноземців в Україні потрібно розглянути поняття принципів права та принципів конституційно-правового статусу людини і громадянина, які між собою взаємопов'язані і є висхідними для принципів конституційно-правового статусу іноземців в Україні.

З позицій філософії принцип визначають як основу, початок, керівну ідею або основне правило поведінки [2, с.329].

У науковій і навчальній літературі принципи характеризують як загальні вимоги до суспільних відносин і їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості й свободи, а також визначають загальну спрямованість і найістотніші риси діючої правової системи [3, с.192].

Дослідники кримінального права С. Келіна та В. Кудрявцев визначили принципи як породження суб'єктивного сприйняття людиною об'єктивного світу, свого роду орієнтири взаємовідносин людини зі світом, котрі настільки глибоко ввійшли в наше «я», що сприймаються як щось об'єктивне, існуюче поза межами нашої волі [4, с.7].

На думку українського науковця О.Ф. Скакун, принципи права – об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться до учасників суспільних відносин з метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів [5, с.221].

Поняття «принцип» у перекладі з латинської мови означає «початок», «першооснова», «первинність». З давніх-давен принцип вважався підвалиною, фундаментом будь-якої соціальної системи (в тому числі правової), вимоги якого поширювалися на всі явища, що належали до цієї системи. Принципи не формулюють конкретних прав і обов'язків і не завжди забезпечені конкретними законодавчими санкціями, однак від того, на яких принципах заснований правовий порядок, можна значною мірою судити про характер самої держави (демократична, тоталітарна тощо). Іншими словами, це є своєрідна система координат, у рамках якої розвивається право, і одночасно вектор, який визначає напрямок його розвитку [3, с.192–193].

Значення принципів у праві, на думку професора М.В. Цвіка, обумовлюється тим, що вони: мають властивість вищої імператив-

ності, універсальності, загальнозначущості, їм притаманні стійкість і стабільність протягом невизначено тривалого часу; спрямовують розвиток і функціонування всієї правової системи; зумовлюють напрями правотворчої, правозастосовчої та іншої юридичної діяльності; координують функціонування механізму правового регулювання виступають найважливішим критерієм законності дій громадян, посадових осіб та інших суб'єктів права; сприяють подоланню прогалин у праві; впливають на рівень правосвідомості і правової культури в суспільстві.

Принципи права є втіленням результату раціонального наукового осмислення закономірностей розвитку права. Форми існування правових принципів різноманітні; вони можуть існувати у вигляді вихідних положень правових теорій та концепцій, правових орієнтацій суб'єктів права, змісту правових норм, правових цінностей тощо.

Система принципів базується на їх стійкому зв'язку між собою. Реалізуючи ту чи іншу правову норму, необхідно враховувати принципи всієї правової системи, які надають їй єдиної спрямованості.

Принципи права в науковій літературі класифікуються за різними підставами:

- а) за формою нормативного вираження (за характером нормативного джерела, в якому вони закріплені);
- б) за сферою дії (в одній чи в кількох галузях, праві в цілому);
- в) за змістом.

За формою нормативного вираження принципи можна розподілити на такі, що закріплені в міжнародних та внутрішньодержавних деклараціях, конституціях і в поточному законодавстві. За сферою дії вирізняють загальноправові, міжгалузеві, галузеві та принципи правових інститутів. За змістом бувають загально-соціальні (економічні, політичні та ін.) і спеціально-юридичні принципи. Можлива й інша класифікація, пов'язана з дослідженням специфічних принципів, властивих певним структурним спільностям, наприклад

загальнолюдські (цивілізаційні), типологічні, історичні [3, с.193–194].

Загальнолюдські (цивілізаційні) принципи права безпосередньо визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (політичним, економічним, соціальним, моральним тощо) і повинні виступати універсальним критерієм становлення національних правових систем. Вони закріплені в міжнародних правових документах і частково у внутрішньому законодавстві окремих держав. Загальнолюдські принципи формуються в перебігу продуктивної взаємодії людського суспільства на фоні виникнення цивілізаційної ідентичності народів і являють собою одне з кращих досягнень людства. Будучи визнаними загальнолюдськими і закріплені в міжнародно-правових документах, ці принципи стають обов'язковими для всіх держав (наприклад, принципи, закріплені в Статуті Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 року).

До загальнолюдських принципів права науковці відносять: принцип гуманізму, принцип демократизму, принцип справедливості, принцип свободи, принцип рівності та інші.

Принцип демократизму прямо впливає з принципу народовладдя. Однак ідея права полягає у прагненні окремої людини до відносної свободи від влади – державної, особистої і навіть народної. Тому в праві принцип демократизму проявляється шляхом закріплення в нормах правового становища людини, порядку участі народу у формуванні органів державної влади, в здійсненні правової політики, у створенні й удосконаленні законодавства.

Принцип гуманізму означає закріплення у правових формах відносин між людиною, державою і суспільством на основі визнання самоцінності людської особистості, невід'ємності її прав і свобод, поважання її гідності, захисту від свавільного втручання у сферу особистого життя. Принцип гуманізму в праві знаходить своє втілення в цілому ряді нормативних положень різноманітної галузевої належності, таких як: ніхто не може бути безпідставно заарештованим або утримувати-

ся під вартою; батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття; ніхто не може бути підданий катуванню, іншим жорстоким, нелюдським чи таким, що принижують його гідність, видам примушування і покарання; заборона допуску преси і публіки на судовий розгляд з міркувань моралі.

Принцип справедливості передбачає його трактування як зовнішнього щодо права явища і як спеціально-юридичної категорії, що відбиває певні властивості самої юридичної форми. Йдеться про здатність права захищати політичні, економічні та інші інтереси різних соціальних груп (класів), кожна з яких має свої уявлення про справедливість (наприклад, з точки зору вільного населення Риму рабство цілком відповідало його уявленням про справедливість).

Принцип свободи як можливість вибору варіанта поведінки являє собою абсолютне благо і може бути обмежений лише необхідністю забезпечити свободу інших осіб, що досягається шляхом встановлення певної міри свободи окремої особи. Діяльність органів держави і посадових осіб має бути спрямована на створення умов для реалізації і захисту свободи людини.

Принцип рівності виражається в рівності правового становища всіх перед законом, наявності рівних загальногромадянських прав і обов'язків, рівному захисті перед судом незалежно від національної, статевої, релігійної належності, походження, місця мешкання, посадового стану та інших обставин.

Вищевказані принципи в повній мірі можуть застосовуватися як принципи правового статусу людини, в тому числі і іноземців.

Загальноправові принципи, характерні для права в цілому, визначають якісні особливості всіх правових норм національної правової системи незалежно від специфіки регульованих ними суспільних відносин. Вони діють у всіх галузях права, через що їх називають загальними (за обсягом), або основними. До них належать: єдність прав і обов'язків суб'єктів суспільних відносин, гарантованість

прав і свобод громадян, принцип відповідальності за вину, принцип законності, поєднання стабільності і динамізму та деякі інші [3, с.194–196].

Єдність прав і обов'язків суб'єктів суспільних відносин. Сутність принципу полягає в тому, що праву користування одним суб'єктом будь-яким соціальним благом кореспондує обов'язок іншого суб'єкта виконати необхідні для суспільства дії. Носіями прав і обов'язків є громадяни, іноземці, їх об'єднання, посадові особи, державні органи і держава в цілому. Конкретні прояви дії вказаного принципу можуть бути виражені таким поєднанням прав і обов'язків: загальному суб'єктивному праву (на працю, відпочинок, охорону здоров'я) кореспондує обов'язок інших осіб сприяти здійсненню цих прав, хто б не був їх носієм; загальним юридичним обов'язкам (не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей) відповідають суб'єктивні юридичні права конкретних осіб вимагати їх дотримання; праву одного суб'єкта відповідає обов'язок іншого. Праву громадянина на пенсію, допомогу по безробіттю кореспондує обов'язок органу соціального забезпечення нарахувати пенсію, а служби зайнятості – допомогу по безробіттю; кожен суб'єкт виступає щодо іншого водночас і як носій прав і обов'язків. У відносинах по договору купівлі-продажу обов'язку продавця передати товар відповідає його право одержати за нього обумовлену договором плату, а обов'язку покупця оплатити товар відповідає право одержати товар на погоджених умовах.

Гарантованість прав і свобод громадян та іноземців. Реальність здійснення прав і свобод громадян та іноземців забезпечується системою політичних, економічних, організаційних, а також юридичних гарантій, без яких реалізація прав була б неможливою. До політичних гарантій належить наявність розвинутої системи народовладдя і демократичних форм її здійснення; до економічних – рівність усіх форм власності, економічних можливостей усіх суб'єктів суспільних відносин; до

юридичних – система правових засобів, за допомогою яких реалізуються можливість захистити свої права і свободи в суді, доступність законодавства та інших нормативних актів, можливість не свідчити проти самого себе і своїх близьких родичів, відповідальність держави за незаконні дії державних органів і посадових осіб та ін.

Принцип відповідальності за вину. Однією з підстав юридичної відповідальності будь-якого виду є вина, тобто психічне ставлення особи до своєї протиправової поведінки (дії або бездіяльності) та її наслідків у формі умислу або необережності. Сутність принципу полягає в тому, що застосування заходів юридичної відповідальності в усіх галузях права можливе лише за наявності вини. Як вихідний він існує і в цивільному законодавстві. Однак є виняток, коли заходи цивільно-правової відповідальності застосовуються до власника джерела підвищеної безпеки за безвинне заподіяння шкоди. Водночас чимало дослідників таке заподіяння шкоди не відносить до правопорушення, а це означає, що загальна дія вказаного принципу не порушується.

Принцип законності. Цей принцип виражається в системі вимог суворого і неухильного дотримання законів і відповідних їм підзаконних актів усіма суб'єктами суспільних відносин. Свій вияв він знаходить у правотворчій і правозастосовчій діяльності. Цей принцип означає також верховенство закону в системі юридичних актів, єдність законності, тобто однакове розуміння і дотримання законів, несуперечність норм, що становлять діючу систему права, обов'язковість норм права для всього населення, неприпустимість зворотної сили законів, що встановлюють нову або більш тяжку юридичну відповідальність та ін.

Поєднання стабільності і динамізму. Право активно впливає на регульовані відносини, і в разі адекватного відбиття у правовій формі існуючих соціальних тенденцій установлюється правопорядок як головна мета механізму правового регулювання. Однак згодом

правова форма старіє і не забезпечує потреб соціального регулювання, що тягне за собою її своєчасне реформування.

Необхідно зазначити, що загальноправові принципи в повній мірі відносяться до іноземців.

Міжгалузевими називаються принципи, що діють відразу в кількох галузях права. Більшість принципів мають міжгалузевий характер, бо більш-менш одноманітно виражені в нормах кількох галузей. До них належать принципи судоустрою, судочинства (цивільного, господарського, кримінального) і правового стану осіб, які беруть участь у процесі. Це, зокрема, такі: незалежність суддів і підкорення їх тільки законам; здійснення правосуддя тільки судом; рівність прав учасників судового розгляду; всебічність, повнота й об'єктивність з'ясування обставин справи; ніхто не може бути суддею у власній справі; усність, безпосередність, безперервність, гласність процесу; національна мова судочинства; доступність судового захисту та багато інших.

Галузеві принципи підкреслюють особливості конкретної галузі права і нарівні з предметом і методом сприяють індивідуалізації галузі як самостійної в загальній системі права. Принципи галузей – це не раз і назавжди дана аксіома; вони, як і норми права, можуть змінюватися, зокрема зі зміною суспільних відносин, на базі яких виникає галузь права. Зокрема, принципи конституційного права – це фундаментальні засади, в яких втілюється сутність і політико-правове призначення галузі та її основного джерела – Конституції України.

Принципи правових інститутів діють у межах однорідних суспільних відносин, що регулюються нормами окремого інституту. Іноді їх ототожнюють з загальноправовими або галузевими принципами, піддаючи сумніву саму необхідність існування принципів окремих інститутів права. Разом з тим принципи окремих інститутів права становлять цілком самостійну наукову категорію і висту-

пають конкретизуючим елементом системи загальних принципів права [3, с.197–200].

Аналізуючи принципи конституційно-правового статусу людини і громадянина, російський науковець Д.Б. Катков зазначає, що це основоположні начала, керівні ідеї, які проголошені та охоронювані державою та покладені в основу здійснення прав, свобод та обов'язків людини та громадянина [6, с.55].

Інший правознавець В.В. Кравченко визначає принципи конституційно-правового статусу людини і громадянина як вихідні засади, на основі яких визначаються зміст і умови реалізації прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. На його думку, Конституція України згідно із загальнолюдськими цінностями та міжнародно-правовими нормами в галузі прав людини, які визначені Загальною декларацією прав людини (1948 р.), Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.), Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (1966 р.), Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод (1950 р.), іншими міжнародно-правовими документами, закріплює щодо правового статусу людини і громадянина такі принципи: свободи людини; рівності людей у своїй гідності та правах; невідчужуваності та непорушності прав і свобод людини; гарантованості прав, свобод і обов'язків людини і громадянина; невичерпності конституційного переліку прав і свобод людини і громадянина; рівності конституційних прав і свобод громадян України та рівності їх перед законом; єдності прав людини та її обов'язків перед суспільством [7, с.119].

Професор Ю.М. Тодика вказує на те, що принципами конституційно-правового статусу особи є засади, на основі яких здійснюються права, свободи та обов'язки особи і визначається місце особи в державі та суспільстві. Такими принципами, на його думку є: 1) належність людині основних прав і свобод від народження і їх невідчужуваність; 2) відповідність правового статусу особи в Україні вимогам і стандартам, які на сьогодні склалися в

міжнародному співтоваристві; 3) поєднання індивідуальних інтересів особи з інтересами інших осіб, держави і суспільства; 4) загальність конституційних прав, свобод і обов'язків; 5) юридична рівність громадян України, їх рівноправність; 6) гарантованість конституційного статусу особи; 7) заборона незаконного обмеження конституційних прав і свобод громадян України; 8) принцип єдності прав і обов'язків; 9) гуманістична спрямованість основ правового статусу особи; 10) загальнодоступність основних прав і свобод людини і громадянина [8, с.127–128].

Виходячи з цих підходів вважаємо, що основними принципами правового статусу іноземців в Україні є:

1. Принцип рівності іноземців перед законом. Іноземці є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового положення, расової і національної приналежності, статі, мови, відношення до релігії, роду і характеру занять, інших обставин. Конституція України встановлює, що громадяни України різних рас і національностей мають рівні права. Принцип расового і національного рівноправ'я повною мірою поширюється в Україні і на іноземців.

Принцип рівності іноземців проявляється і через закріплене в Конституції України положення про те, що чоловік і жінка мають рівні права. Здійснення цих прав забезпечується наданням жінкам нарівні з чоловіками можливостей в здобутті освіти і професійної підготовки, в праці, винагороді і просуванні по роботі, суспільно-політичної та культурній діяльності, а також спеціальними заходами по охороні праці і здоров'я жінок; наданням умов, що дають можливість жінкам об'єднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальної і моральної підтримки материнства і дитинства, включаючи надання відпусток і інших пільг вагітним жінкам і матерям. Ці і подібні ним положення українського законодавства про рівноправ'я жінки повністю поширюються в Україні і на іноземців, оскільки закріплюють загальний принцип рі-

вності правового статусу особи. У зв'язку з цим в Україні не визнаються будь-які обмеження прав жінок, які існують в тих або інших країнах юридично або фактично: нерівна з чоловіком плата за однакову працю, автоматичне наслідування громадянства чоловіка при укладанні шлюбу з іноземцем, вимога згоди чоловіка на вступ на роботу, на розпорядження своїм майном (при продажі, даруванні і тому подібне), здійсненні інших юридично значущих дій. В Україні з 03.09.1981 року діє Конвенція про ліквідації всіх форм дискримінації жінок, в ст. 2 якої зазначено [9, с.109–123]: «Включити принцип рівноправ'я чоловіків і жінок в свої національні конституції або інше відповідне законодавство». Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації відносно жінок, прийнята 18.12.1979 р., встановлює, що держави-учасники надають жінкам рівні з чоловіками права відносно придбання, зміни або збереження їх громадянства. Вони, зокрема, забезпечують, що ні одруження з іноземцем, ні зміна громадянства чоловіка під час шлюбу не спричиняє за собою автоматичної зміни громадянства дружини, не перетворюють її в особу без громадянства і не можуть змусити її прийняти громадянства чоловіка. Держави-учасники надають жінкам рівні з чоловіками права відносно громадянства їх дітей (ст.9). Чинна Конституція України більш ширше закріплює рівність чоловіка і жінки [8, с.19].

2. Принцип єдності прав і обов'язків іноземців. Іноземці в Україні наділені широким комплексом прав і свобод, але одночасно і несуть обов'язки.

Конституція України, закон «Про статус іноземців та осіб без громадянства» та інші нормативно-правові акти України визначають, що здійснення іноземцями своїх прав і свобод не повинні завдавати шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян і інших осіб, які проживають в Україні. Іноземці зобов'язані шанувати і виконувати норми Конституції і законів України, шанувати традиції

і звичаї народу України. Ці положення українського законодавства повністю відповідають положенням Загальної декларації прав людини 1948 року, в якій встановлюється: «Кожна людина має обов'язки перед суспільством, в якому тільки і можливий вільний і повний розвиток особи», здійснення прав і свобод громадян вимагає «належного визнання і пошани прав і свобод інших осіб і задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» (ст.29) [10].

Принцип єдності прав, свобод і обов'язків, який характеризує правовий статус особи в сучасному суспільстві, розповсюджується в Україні в рівній мірі як на громадян, так і на іноземців. Причому він послідовно проводиться через увесь текст Закону «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Встановлення такого принципу в Законі і необхідність його дотримання усіма - як громадянами, так і іноземцями, особами без громадянства - природно і справедливо.

Хіба можна, наприклад, використовуючи те, що надається в Україні іноземцям нарівні з громадянами України право на користування досягненнями культури, культурними цінностями, одночасно заподіювати збиток їх історично-художньої цінності? Звісно ж ні. Тому українське законодавство закріплюючи право іноземців на користування досягненнями культури нарівні з громадянами України, встановлює, що вони зобов'язані дбайливо відноситися до пам'яток історії і культури, інших культурних цінностей [8, с.20].

3. Належність іноземцю основних прав і свобод, незалежно того, громадянином якої держави він є. Даний принцип зазначений в ст.3 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», де в ч.3 визначено, що іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх правосуб'єктності та основних прав і свобод людини [11].

4. *Принцип відповідності правового статусу іноземців в Україні вимогам і стандартам, які на сьогодні склалися в міжнародному співтоваристві.* Згідно зі ст.6 Загальної рекомендації ХХХ про дискримінацію негромадян Комітету по ліквідації расової дискримінації (ООН) кожна держава повинна проаналізувати і переглянути законодавство, у відповідних випадках в цілях забезпечення того, щоб воно повністю відповідало Конвенції, зокрема в тому, що стосується ефективного здійснення прав, згаданих в статті 5, без будь-якої дискримінації. Також дана Конвенція визначає, що іноземці повинні бути захищені внутрішнім законодавством країни, яке відповідає міжнародному законодавству з прав людини, а також міжнародному праву біженців і гуманітарному праву [12]. Відповідно до ст.2 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», правовий статус іноземців та осіб без громадянства визначається Конституцією України, цим та іншими законами України, а також міжнародними договорами України. У разі якщо міжнародним договором України встановлені інші правила, ніж передбачені цим Законом, застосовуються правила, передбачені таким міжнародним договором України [11].

5. *Принцип заборони незаконного обмеження прав та свобод іноземців.* Відповідно до ст.29 Конституції України кожна людина (в тому числі іноземець) має право на свободу та особисту недоторканість [1]. Даний принцип означає, що іноземці не можуть бути заарештовані або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом, не можуть бути піддані тортурам, жорсткому поводженню та без їх згоди медичним або науковим експериментам чи будь-яким незаконним обмеженням прав та свобод.

6. *Принцип неприпустимості масових висилки іноземців, які законно знаходяться на території цієї країни.* Згідно зі ст.26 Загальної рекомендації ХХХ про дискримінацію негромадян Комітету по ліквідації расової дис-

кримінації (ООН), прийнятої у 2004 році забороняється колективна висилка іноземців. Також даний принцип зазначено в ч.2 ст.31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», в якій забороняється колективне примусове видворення іноземців.

7. *Принцип вільного доступу іноземця в дипломатичні представництва і консульські установи держави його громадянства.* Ст.10 Резолюції 40/144 Генеральної Асамблеї ООН від 13.12.1985 року «Декларація про права людини щодо осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають» зазначає, що кожному іноземцю повинна надаватися можливість в будь-який час зв'язатися з консульством або дипломатичним представництвом держави, громадянином якої він є, або, за відсутності таких, з консульством чи дипломатичним представництвом будь-якої іншої держави, якій надано право захищати інтереси держави, громадянином якої є іноземець, в державі, якій він проживає [13].

8. *Принцип загальнодоступності основних прав і свобод іноземців.* В ст.3 Резолюції 40/144 Генеральної Асамблеї ООН від 13.12.1985 року «Декларація про права людини щодо осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають» зазначено, що кожна держава зобов'язана публікувати своє національне законодавство або правила, які стосуються іноземців [13]. Даний принцип означає, що іноземцям гарантується право знати свої права і обов'язки та можливість їх використовувати в межах закону.

9. *Принцип недискримінації іноземців за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань.* Загальна декларація прав людини 1948 року визнає цей принцип у своїй статті 2 (1), яка визначає, що кожна людина повинна мати усі правами і усі свободи, проголошеними даною Декларацією без якої б то не було відмінності, як те відносно раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або ін-

ших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого положення [10]. Це положення застосовується до «кожного» і таким чином включає іноземців. Використання слів «як те» вказує, що цей список не є вичерпним, і підкреслює, що оперативна фраза свідчить «без якої б то не було дискримінації». Хоча цей список не включає громадянство, згідно проф. Р. Лиличу, «цей пропуск не є фатальним, оскільки список, як передбачається, повинен бути ілюстративним, а не усеосяжним». Він також відмічає, що «мабуть, громадянство підпадає під категорію якого б те ні було відмінності» [14, с.43]. Даний принцип визначений в ст.12 Загальної рекомендації ХХХ про дискримінацію негромадян, яка закликає вжити рішучі заходи з протидії будь-яким тенденціям переслідувати, таврувати, застосовувати стереотипи або характеризувати за ознакою раси, кольори шкіри, походження, національній або етнічній приналежності членів груп населення, що не є громадянами, особливо з боку політиків, посадовців, фахівців в області освіти і засобів масової інформації, в Інтернеті, у рамках інших електронних засобів зв'язку і в суспільстві в цілому [12].

Подібні принципи правового статусу іноземців можна знайти в: Статуті Організації Об'єднаних Націй; Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права; Міжнародному пакті про громадянські і політичні права; Конвенції про права дитини; Африканській хартії прав людини і народів; Американській конвенції про права людини; Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод; Європейській рамковій конвенції про захист національних меншин; і в багатьох інших документах, а також в авторитетних тлумаченнях цих документів.

Отже, проаналізувавши все вищевикладене можна зробити висновок, що принципи конституційно-правового статусу іноземців - це ті основи, керівні положення, які визначають надання іноземцям прав і виконання ними обов'язків перед іншими особами, колекти-

вами, державою і суспільством. Ці основи мають юридичний характер, вони охороняються державою і правом, саме з них виходить детальне регулювання правового статусу іноземців. Перелік принципів правового статусу іноземців в Україні не є вичерпним, але закріплення основних з них в законодавстві України надасть їм більш вагомого та зально-обов'язкового значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя. – М., 1972.
3. Загальна теорія держави і права / за ред. проф. М. В. Цвіка, доц. В. Д. Ткаченка, проф. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2002. – 432 с.
4. Келина С. Г. Принципы советского уголовного права / Келина С. Г., Кудрявцев В. Н. – М. : Наука, 1988. – 176 с.
5. Теорія держави і права : підручник / Скакун О. Ф. ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
6. Катков Д. Б. Конституционное право России : учеб. пособие / Катков Д. Б., Корчигин Е. В. ; отв. ред. акад. РАЕН Ю. А. Веденев. – М. : Юриспруденция, 1999. – 288 с.
7. Кравченко В. В. Конституційне право України : навч. посіб. / Кравченко В. В. – Вид. 3-тє, виправ. та допов. – К. : Атіка, 2004. – 512 с.
8. Конституційне право України : підруч. для студ. вищих навч. закл. / за ред. акад. АПрН України, докт. юрид. наук, проф. Ю. М. Тодики, докт. юрид. і політ. наук, проф. В. С. Журавського. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 544 с.
9. Права людини. Міжнародні договори України. – Київ, 1992.
10. Всеобщая декларация прав человека / принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи : от 10.12.1948 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.

11. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» : від 22.09.2011 р., № 3773-VI // Голос України. – 2011. – № 199.

12. Общая рекомендация ХХХ о дискриминации неграждан Комитета по ликвидации расовой дискриминации ООН, принята на шестьдесят пятой сессии в 2004 году.

13. Резолюция 40/144 Генеральной Ассам-

блеи ООН : от 13.12.1985 года «Декларация о правах человека в отношении лиц, не являющихся гражданами страны, в которой они проживают» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_227.

14. Richard B. Lillich, *The Human Rights of Aliens in Contemporary International Law*. Manchester University Press, 1984.

Петров Є. Ю. Принципи конституційно-правового статусу іноземців в Україні / Є. Ю. Петров // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 767–775 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12pejivu.pdf>

Проаналізовані зміст, сутність та правова природа принципів конституційно-правового статусу людини в Україні та на їх основі особливості принципів конституційно-правового статусу іноземців в Україні. Визначено поняття принципів конституційно-правового статусу іноземців в Україні та надано їх стислу характеристику.

Петров Е.Ю. Принципы конституционно-правового статуса иностранцев в Украине

Проанализирован смысл, сущность и правовая природа принципов конституционно-правового статуса человека в Украине и на их основе особенности принципов конституционно-правового статуса иностранцев в Украине. Определено понятие принципов конституционно-правового статуса иностранцев в Украине и дана их краткая характеристика.

Petrov E.JU. Principle of Constitutional-Legal Status of Aliens in Ukraine

The sense, essence and legal nature of principles of constitutional-legal status of human and on their basis the features of principles of constitutional-legal status of foreigners analyze. On the basis of the conducted research the concept of principles of constitutional-legal status of foreigners in Ukraine defined and their short characteristic is given.

Форум права